

nih organov upravna mašina tako težko in počasi dela, še celo zastaja; da javna varnost peša, nezadovoljnost narašča, ljudstvo pa če dalje bolj obožava in zanikerno postaja ter pada v neko vnemarnost, pri kateri tudi državi na korist več ni. Pri vsem tem pa vlada — roke križem drži! Zastran prevažnih srenjskih zadev nema vlada druge želje in ne ve nič boljšega predlagati, kakor da se za preskrbljevanje krajne policije upravne srenje napravijo, češ, da bi polit. gospodske s toliko srenjami ne imele opraviti in se brigale za svoje višje náloge, in da se ne razdere zopet upravna sostava!.. Obžalovati moram, reče Herman, da ne gleda visoka vlada pri tem na svojo dolžnost in na korist ljudstva, ampak le na svojo tožljivost (Bequemlichkeit); kajti o tem vendar ni dvomiti, da krajna policija ni in biti ne more srenjska stvar, ampak je dolžnost države. Iz te tožljivosti menda tudi prihaja, da se vlada navadno ustavlja ločenju srenj, ki so umetno združene bile. — Dokler se politična uprava ne premeni, se tudi srenjske zadeve k boljemu obrniti ne morejo. Ko bi bil ob svojem času obveljal Hohenwartov predlog, ko je hotel osnovanje pol. gospodk deželnim zborom prepustiti, katerim ta stvar tudi pripada, bi se bili že zdavno po svojih razmerah in potrebah vredili.

Da se vsa politična uprava tako prenaredi, da bodo mogle gospodske v srenjah zvrševati krajno policijo, terja posebna resolucija, katero Herman tako-le razlaga: Treba pred vsem prave dež. samouprave, da se vlada ne vtika v deželne razmere, potem pa manjših okrajnih gospodk na več krajih, ki bodo imele politično kakor sodnijsko oblast. Poleg njih naj bodo za gospodarske zadeve okr. zastopi, katerim pomaga okr. gosposka sklepe zvrševati. Pod okr. gosposko so katastralne kot samostalne krajne srenje, ki se pečajo s svojo lastno upravo in pomagajo okrajni gosposki v rečeh, spadajočih v javno upravo (n. pr. policija), gosposka jih pa naj v tem podučuje in podpira. Nad okr. gosposkami so okrožne oblastnije (Kreisbehörden), katerim stojé na strani okrožni zastopi, izvoljeni izmed okrajnih zastopov, ki delajo v svojem področju tako kakor okr. zastopi. — Na čelu pa stoji — v smislu oktoberske diplome — ena sama deželna vlada, ki je le deželnemu zboru odgovorna, toraj zares avtonomna, ter opravlja vse, kar pripada zdaj dvem oblastnijam: deželnemu odboru in deželni ces. vladi. Svobodna deželna vlada imenuje vse uradnike, gospodari z dež. premoženjem, oddaje vsako leto državi, kar državi pripada, vse drugo pa obrača deželi na korist.

Tu imate — je končal g. Herman — pristo, cenó in krepko deželno upravo, ki je primerna željam, potrebam in zgodovinskim pomnjenjem ljudstva, ki pripušča tudi dovolj svobodnega

gibanja. Tako samostalno dež. vlado ima sednja Hrvatska, enake si želé tudi druge dežele.

Brandstetter in Seidl sta pobijala odsekove predloge. Seidl je posebno poudarjal, da bi „glavne srenje“ (Hauptgemeinden) vsem zlegom v okom prišle, da pa on nema več upanja, da bi v dež. zboru — iz te moke bilo kedaj kruha! — Schmitt z Marenberga govoril je celó pametno v Hermanovem smislu. Ravno tako Hammer-Purgstall; nasprotovali pa so: dr. Rechbauer, Reuter, baron Rast. Poročevalec Čok pa krepko zagovarja odsekove predloge, ki se tudi vsi z večino glasov sprejmó, in sicer resolucija do vlade: da se vsa javna uprava predelati mora, ker sicer ni mogoče, srenjskih zadev vrediti; potem dva dostavka k sedanji srenjski postavi: 1. da se proti naredbam v policijskih zadevah, ki prihajajo po §. 31. srenjskega reda od srenjskega odbora, kakor tudi 2. proti onim naredbam, ki prihajajo v policijskih zadevah od župana, pritožbe oglašajo pri politični gosposki, ki po zaslišanju župana odloči. Pritožbe se morajo v 14 dneh potem, ko so naredbe strankam do znanja prišle, županu izročiti, ki jih potem pol. gosposki odda. —

In čemu to? V ta namen, da bodo pol. gosposke bolj pazile na to, kar se v srenjah godi; iz druge strani se pa prepričale, da v svoji sedanjosti sostavi ne sodijo za to, ter se bo tako samo po sebi zgoditi moralo to, kar resolucija zahteva.

Za resolucijo in za dostavka so glasovali vsi konservativni Nemci, izmed slovenskih poslancev pa le Herman in Schmitt; proti so glasovali trije mladoslovenci: dr. Dominkuš, dr. Srnec in dr. Vošnjak, z njimi tudi Šnidržič in Brandstetter, Seidl, Neckerman, Rast in „mladi“ nemški liberalci, med katerimi je tudi bil sicer zmerni Kelersperg. — Resolucija je bila sprejeta z 28 proti 22, prvi dostavek s 25 proti 22, drugi pa s 30 proti 23 glasom. Z našo stranko so v tej reči glasovali tudi: Carneri, Hackelberg, H.-Purgstall, oba Kaiserfelda, Lohninger, prof. Michl, svétnik dež. vlade Neupauer itd.

Na koncu bodi hvala izrečena vsem slovenskim občinam, ki so nas poslušale in deželnemu odboru peticije poslale. Tako je prav! Kdor se dan denešnji za pravično stvar ne oglašá in ne poteza, ni pravi državljan, in tisti še najmanj, ki ničesar ne berejo in so toraj nevedneži v najvažnejših stvareh. Nevednost je največ kriva, da se srenjske homatije tako dolgo motajo!

Gospodarske stvari.

Setev za klajo.

„Ktero travno ali deteljno seme bi bilo najbolje na dobre njive sejati ra-

zun lucernske?“ — tako nas vprašuje posestnik in naročnik F. M. na Vranskem. V naslednjem najdete obširen odgovor, ki utegne tudi drugim ustrezati. Znana je domača ali štajerska detelja; razun te se pa še priporoča turška ali sladka detelja (*Esparette*), žolta detelja (*Steinklee*), potem senokošna, belo cvetoča detelja holandska, posebno pa nova švedska detelja, ktera vsako zimo pretrpi, več izda ko navadna štajerska, in tudi bolj mehko klajo daje od prejšnje.

Poleg detelje pa nič boljšega ni, kakor grahorica ali grašica (*Wicke*, *vicia*) in pa oves, vsacega polovica. To daje obilo najboljše in rane klaje. Kosi se pa, preden začne oves v klasje iti. Ko je njiva pokošena, se pusti strnišče do jeseni, ko se podorje in na njive pšenica vseje, ktereji ni treba pri dobri zemlji nobenega gnoja več, ker ga daje dovolj strnišče od prejšnje klaje. — Vsem gospodarjem, ki vedó ceniti veliko vrednost živinoreje, to klajo prav živo priporočamo. Med travnimi semeni se pa za razna zemljišča priporočajo razna semena. Najbolj se hvalijo sledeča: Divji oves ali paholka (*französisches Raigras*, *Avena elatior*); travna ljuljka (*englisches Raigras*, *Lola perennis*) in domača in laška ljuljka; nadalje: pasji rep (*Timotheusgras*, *Phleum pratense*), volnata paholka ali medena trava (*Honiggras*, *Holcus lanatus*), ki na suh in vlažnih zemljiščih prav dobro stori. Posebno dobro v to služi, da se ž njo pešnata zemlja strdi in daje dobro klajo za vsaktero živino. Lisičji rep (*Wiesenfuchsschwanz*, *Alopecurus pratensis*) da na močnem, srednje dobrem zemljišču rane in obilno redivne in vse priporočitve vredne klaje. Pasja trava (*Knauelgras*, *Dactylis glomerata*) se najboljšje obnese na teški ilovnati zemlji in daje obilno vsaki živini, najbolj pa konjem prilježne klaje. Mohar, kaj izdatna, za konje in krave jednako dobra klaja, stori najlepše na vlažnih, pa tudi na bolj suhotnih njivah ne odreče. Dišeča trava ali vonjavka (*Buchgras*, *Anthoxanthum odoratum*) daje senu znani lepi dub in se z drugimi travnimi semeni pomešana seje. Kostreva ali bilnica vseh sort kakor: Visoka (*Festuca*) se prillega mastnim, zmerno vlažnim njivam, manina (*Mannschwingel*, *Aira*) daje visoko, sladko, zelo gosto travo in se priporoča pred vsem mokrotnim tlam; r u d e č a (*rother Schwingel*, *Glyceria fluitans*) ljubi hribe in suhotne visočine in daje klajo vsaki živine prilježno. Trava latovka (*Schmalblättrige Risper*, *Poa nemoralis*) ne daje samo prav izdatne klaje, ampak nareja tudi prav lepo tratnico, posebno v senci pod drevjem. Strašnica ali sladki janež, (*Pimpinelle*, *Pimpinella saxifraga*) ostaja še skoz zimo zelena, prenaša najhujši mraz in se posebno priporoča za ovčjo klajo. Fiorinka (*Fioringras*, *Agrostis stolonisera*) daje najobilnejšo travo, prestvarja sčasoma tudi slabo

močvirnato zemljišče v trdno zemljo, je sploh z vsako zemljo zadovoljna in daje obilno redivnega sená za krave in ovce. Rumeni oves (*Goldhafer*, *Avena flavescens*) se priporoča za težko in lahko zemljo. Ostrica (*Rasenschwiele*, *Aira cespitosa*) je izdatna trava posebno na senčnatih senožetih med gozdi. Šopulja (*Windhalmgras*, *Agrostis alba*) bela, nizka, nježnja trava, stori na vlažni in subotni zemlji in prežene sčasoma vse mahovje. Strdivka (*Perlgras*, *Melica cerulea*) izvrstna ovčja krma, ima rada bolj vlažno zemljo. Perenica ali pisana trava (*Straussgras*, *Agrostis capilaris*), je dobra klajna trava za vsako živino in se najbolj obnese na suhi pešnati zemlji. Reženka tudi solzice Device Marije imenovana (*Zittergras*, *Briza media*) raste na vsaki zemlji in daje posebno dobro klajo za ovce in govejo živino.

Iz navedenega se da posneti, katero seme je dobrim njivam najbolj prilježno. Seme se dobiva ali vsako za se ali pa v primerni smesi pri kupcih z semeni; med njimi nam je znan g. P. Anišič v Zagrebu, Ilica št. 768 k „modri krogli“, kterege semenski cenik se po obilnosti semen in tudi po zmerni ceni priporoča.

Sadna drevesa za jesensko presajanje na prodaj.

Skušeni sadjerejci trdijo, da je jesensko presajanje sadnih dreves bolj priporočanja vredno od spomladanskega. Korenine imajo namreč skoz zimo čas lepo v prst se vleči in drevesca lahko že brž spomladi začno poganjati, v tem ko spomladi zasajena drevesa toliko pozneje poganjajo ter so za jesenskimi nasadi skoro za pol leta nazaj, lahko pa tudi usahnejo, če vročina prehudo pritiska, preden so se koreninice dobro vredile in vtrdile. Ne pozabimo tudi, koliko redilnih moči dobiva drevesce jeseni zasajeno proti spomladi, ko začenja sneg kopneti in zemljo napajati. —

Kdor želi raznih 4—5letnih požlahtnijeh drevesc. jablan (mašancikov, rajnet i. dr. več), hrušek, češenj, višenj, posebno pa lepih 7—8 črevljev visokih orchov, debelega mehkoluščinastega sada (drevesce od 30—50 kr.), naj se blagovoli obrniti do opravištva „Slov. Gospodarja“, ki bode brž gospodu sadjerejcu naročilo na znanje dalo.

Gospodarske skušnje.

Pravi čas gnojnice voziti na ozimino je ob deževnem vremenu sploh in po zimi, kadar ob južnem vetru sneg kopneti začne. Ob mrazu in na zamrzujeno zemljo gnojnice voziti, več škoduje kakor pa koristi. Treba je tudi, da je gnojnica v poletnem času že povrela; nova, nepovrela ne velja nič. Silno obžalovati je, da večina kmetov velike vrednosti gnojnice ne pozna, kar se vidi iz tega, da malo kje zidano

gnojno jamo zapaziš, pač pa steze, po katerih se gnojnica, najboljša hrana za zemljo in zelišča, izpod gnojnih kupov odeja in — pogublja.

Velika vrednost lipovega drevesa.

Slovenska lipa ni le veličastno, krasno drevo, ki daje mehke, bel les strugarjem in kiporezcem, ličeje vrtnarjem in listja kmetovalcem, ampak podaja tudi marljivim bučelicam paše v taki obilici in dobroti, kakor razun ajde nobena druga rastlina ne. V jednom oziru pa ajdo dalječ še presega, namreč med na lipi nabran je posebnega okusa in tolike čistote, da lipovemu medu v trgovini pred vsakim drugim prednost dajejo. Toda lipa ima še tudi to dobro lastnost, da spomladi ravno takrat začne cvesti, ko so večidel že vse druge spomladanske rastline ocvetele, namreč meseca junija in dostikrat še le julija. Tedaj podaljša spomladansko pašo za dobra dva tjedna. O tem času ni v naših krajih nobene medunosne rastline, na kateri bi bučele kaj prida paše dobivale, kakor ravno na lipi. Toraj lipo svojim slovenskim bralcem prav vroče priporočamo, naj jo zasajajo, kjer koli je za njo kaj prostora. Posebno pa naj te besede veljajo slovenskim bučelarjem, katerim bode to, našim staroslovenskim praocetom sveto drevo, bodi si na dvoriščih ali ob potih nasajeno, gotovo mali trud obilo povračalo.

J. M.

Državni zbor.

Dné 20. t. m. se je zopet začel dr. zbor. Finančni minister je razveselil zbornice s tem, da je brž v začetku predložil drž. proračun za leto 1875. Manj vesele bodo dežele, kajti ima drž. blagajnica za prihodnje leto najmanje za 12 milijonov in 352.857 gld. primanjkljeja! Državni stroški so postavljeni za 381 mil. in 782.551 gld., za peldrugi milijon manj od letos, ker bo tudi drugo leto veliko manj državnih dohodkov od letos. Ti so preračunjeni za 369 mil. in 429.694 fl., skoro za 14 mil. manj od letos. In še ti dohodki visé v zraku, ker je letina v mnogo krajih dosti slaba. — Obresti za drž. dolg znašajo za to plot države: 80 mil. in 621.491 gld. Fin. minister se tolaži s tem, da bo vravnanje davka ravnotežje zravnilo, to se pravi, da se bo še več davka naložilo.

Res se je predložila nova dačna postava, ki določuje davek od poslopij, ki so še brez davka bile. Na vrsto pridejo po tej postavi tudi stanovanja duhovnikov in kloštri ter so le uradne prostorije davka proste. Pri drugih poslopijih, kakor so knjižnice, muzeji, javne šole itd. so pustili veljati ravnilo, da, kar dohodka ne donša, tudi davku podvrženo biti ne more.

Prva stvar na dnevnem redu bil je predlog Seidlnov, da se pri nesrečah davki odpisujejo. Se sprejme in izroči odboru za dačne zadeve. —

Poslanec Schöffel, katerega dunajska dež. sodnija iz drž. zbora v sodnijsko preiskavo kliče, je v isti seji vprašal ministra poljedelstva, ali ga je volja predložiti postavo, ki bi uredila gozdno policijo, da se pokončevanju gozdov v okoliših pride? — Poslanec dr. Promberger s tovariši terja, da se izdela službin red za uradnike ter nebajo dozdanji lastnostni izkazi (Qualifikationstabellen), ki značajnim uradnikom sitnobe delajo in so le na korist manj značajnim, ki se svojim predstojnikom prilizujejo, da višej splezajo. Z navdušenjem sprejeto in odboru v pretres izročeno. (Dobro bi bilo, ko bi se tudi v cerkvenih krogi našel kaki dr. Promberger).

Poslanec Göllicher s tovariši je vprašal vlado, bode li v prihodnje opustila sklicevanje dež. brambovcev k vojaškim vajam ob času žetve?

Dr. Kronawetter s tovariši je predlagal in zbornica je predlog sprejela, da se namreč pregleda postava zastran zborovanja in društev, ker dosedanja skušnja uči, da pol. gospodske mnogokrat samovoljno v teh rečeh postopajo.

Sklepa se o novi pokojninski postavi za vojaštvo. —

Dopisi.

Iz Gradca 24. okt. Danes se je razsodba zoper drja. H. Taušinskega in nja zatožene tovariše proglasila. Taušinski, nekdanji profesor na mariborski gimnaziji, se je z nekterimi zlasti delalci skrivaj zavezal, zboroval in svoje neverške zmote trosil s tem namenom, da bi se zdani državni red podkopal in država vse drugo lice dobila. Ker pa je vsako tako postopanje tajnih zaveznikov zoperpostavno, in ker se je pri tej priliki posebno sv. kat. vera zasmehovala in zasramovala, so omenjene skrivne zborovalce pred sodnijo poklicali, Taušinskega že pred 4 meseci v preiskavo djali in danes obsodili. — Razsodba se glasi: dr. H. Taušinski se zavoljo razžaljenja cerkve od države pripoznane in zavoljo skrivne zaveze obsodi na 4 mesece ojstre ječe z enkratnim postom. Ednega zaveznikov je ista kazen zadela, druge manjša, vsakega po zasluženju.

Iz Kozjanskega okraja. (Letina.) Vašej želji, izrečenej v 43. številki „Gospodarja“ gledé vinske letine, prav rad vstrežem, da si je težko pri nerednosti letošnjega leta sploh o pridelku govoriti. Skoro vsak hribček namreč je drugače obrodil. Pri vsem tem smem vendar trditi, da se je v Kozjanskem okraju poprek trgatva dobro obnesla.

Nizke gorice so povsod zavolj mraza mnogo trpele; na Polju, v Bučkih goricah in v nižjem Virštanju se ni polovica truda splačala. — Srednje gorice so ostale pri lanskem; tu nekaj več, tam nekaj manj. Semkaj spadajo po večini gorice Virštanjske, Pilštanjske, Kozjanske itd. Vinogradi pak, ki ležijo visoko in za vetrom, so prav mnogo